

АНАЛІЗ ЯКОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПАТ «ОДЕСЬКИЙ КОРОВАЙ»

У статті проаналізовано грошовий потік, один із факторів, що дає змогу оцінити фінансовий стан підприємства. За станом грошових потоків визначено, який вид діяльності є найбільш результативним. Обґрунтовано необхідність якісного управління ними.

Ключові слова: грошовий потік, операційна, інвестиційна, фінансова діяльність, чистий грошовий потік.

The article deals with cash flow as one of the factors that makes it possible to assess the financial condition of the company. Cash flow can determine which activities are most effective. The necessity of quality management them is proved.

Keywords: cash flow, operating, investment, financial activities, net cash flow.

В статье проанализирован денежный поток, один из факторов, который дает возможность оценить финансовое состояние предприятия. По состоянию денежных потоков определены, какой вид деятельности является наиболее результативным. Обоснована необходимость качественного управления денежными потоками.

Ключевые слова: денежный поток, операционная, инвестиционная, финансовая деятельность, чистый денежный поток.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Функціонування підприємства – це складний динамічний процес, що є результатом неперервного циклічного руху грошових коштів. Однією із проблем, що виникають перед підприємствами в сучасних умовах, є відновлення і збереження динаміки циклів операційної, інвестиційної і фінансової діяльності, що є запорукою необхідної ліквідної позиції підприємства і реалізації його попиту на кошти. Вирішення цієї проблеми неможливе без глибоких досліджень економічних механізмів, що визначають грошові потоки кожного окремого суб'єкта господарювання. Необхідність в контролі та аналізі грошових потоків на підприємствах обумовлена існуванням проблем, пов'язаних з необґрунтованістю та хаотичністю управління і загостренням загальної проблеми неплатежів.

Значення та роль грошових потоків для діяльності підприємства зумовлює потребу їх окремого дослідження і глибокого аналізу для підвищення процесу управління ними і підприємством зокрема [1,с.190]. Все це й обумовлює актуальність обраної теми.

Аналіз останніх публікацій з теми дослідження та виділення невирішених проблем. У зарубіжній літературі теоретичні та практичні питання організації грошових потоків підприємств стали об'єктом дослідження в працях таких відомих економістів, як Е. Нікбахта, А. Гроппеллі, Ю. Брігхема, Р. Брейлі, Дж. Ван Хорна та ін. Цим проблемам присвятили свої праці українські вчені – І. О. Бланк, М. Д. Білик, Ф. Ф.Бутинець, В. М. Гриньова, Г. Г. Кірейцев, І. А. Маркіна, Н. В. Мірко, Г. Г. Старостенко, А. М. Поддєрьогін та ін. Ними зроблено значний внесок у розробку теоретико-методологічних основ визначення сутності грошових потоків і управління ними, але як свідчать фінансова теорія і практика сьогодення, неповною мірою досліджено якість управління грошовими потоками, методика їх оцінки [2,с.108]. Однак такі важливі питання, як формування комплексного підходу до створення системи управління фінансовими потоками підприємства, визначення критеріїв оцінки ефективності функціонування системи керування фінансовими потоками, шляхи вдосконалення цього механізму з метою оптимізації чистого грошового потоку залишаються недостатньо вивченими.

Мета статті. Метою даного дослідження є оцінка якості управління грошовими потоками на промислових підприємствах, зокрема на підприємстві ПАТ «Одеський коровай».

Виклад основного матеріалу. У процесі розвитку економічних відносин в Україні зростає увага до проблеми оптимізації грошових потоків підприємства. Це зумовлено тим, що перехід до ринкової економіки суттєво підвищує роль та місце руху грошових коштів у системі управління підприємством. Тому управління грошовими потоками підприємства є необхідною функціональною стратегією, успіх якої виступає запорукою високих результатів підприємницької діяльності, конкурентноздатності та динамічного розвитку підприємства [3,с.108]. Така функціональна стратегія може бути запропоновна на основі детального аналізу фінансового стану підприємства та прогнозування грошових потоків підприємства. Прогнозування грошового потоку показує кількісну потребу в коштах, допомагає визначити, яку частину вільних засобів можна інвестувати й на який строк, дозволяє завчасно визначити потребу в кредитах,

даючи можливість фінансовій службі підприємства одержати кредит на більш вигідних умовах. Проектований звіт про фінансові результати в країнах із розвинуеною ринковою економікою доцільно складати водночас із проектованим балансом та проектованим звітом про рух грошових коштів. В Україні цього принципу складання проєктованих фінансових звітів не завжди дотримуються на практиці, хоча створена Нацбанком України «Методика оцінки фінансового стану підприємства-позичальника» передбачає обов'язковий прогноз грошових потоків [4,с.268].

Оскільки чистий грошовий потік є одним із індикаторів результативності функціонування підприємства та значною мірою визначає його фінансове становище, а основними стратегічними цілями управління грошовими потоками є досягнення стану фінансової рівноваги та максимізація чистого грошового потоку господарського суб'єкта, пропонуємо оцінювати ефективність управління грошовими потоками на основі цього показника. Розглянемо динаміку величини чистого грошового потоку ПАТ «Одеський коровай» за 2008-2013 рр. (рис. 1). Чистий грошовий потік (Net Cash Flow, NCF) — це різниця між позитивним грошовим потоком (надходження коштів) і негативним грошовим потоком (вибуття коштів) у розглянутому періоді часу в розрізі окремих його інтервалів.

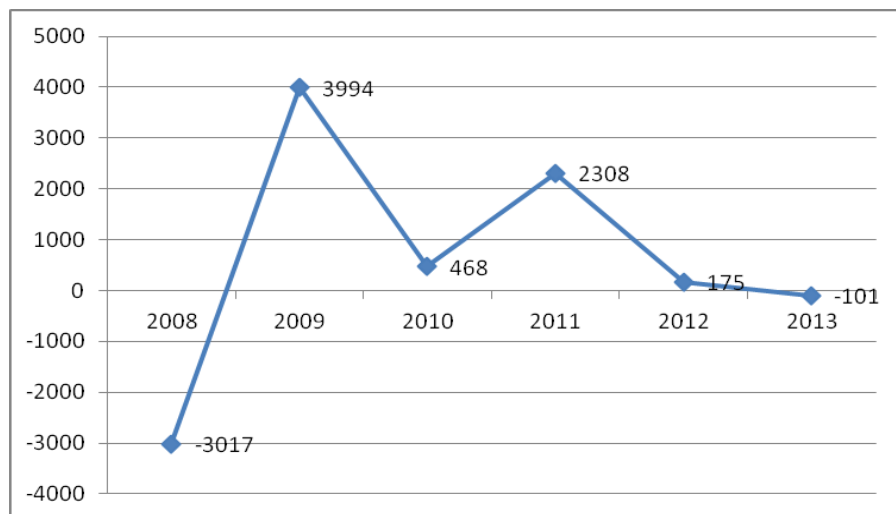

Рис.1. Динаміка чистого грошового потоку
ПАТ «Одеський коровай»

Однак в роботі зазначається, що додатне значення сукупного чистого грошового потоку не завжди є гарантом фінансової стійкості підприємства. Грошові потоки тісно пов'язують усі сфери діяльності підприємства – операційну, фінансову та інвестиційну. У зв'язку з цим, запропоновано використовувати показник чистого грошового потоку не як сукупний результат, а в розрізі видів діяльності [5,с.86].

За станом руху грошових потоків можна визначити, який вид діяльності є найбільш результативним, а також судити про якість управління підприємством [3,с.109]. Аналіз руху грошових коштів дає можливість зробити більш обґрунтовані висновки про те, в якому обсязі та з яких джерел відбулося надходження на підприємство грошових коштів та які основні напрямки їх використання; чи достатньо власних коштів підприємства для здійснення інвестиційної діяльності; чим пояснюються розбіжності величини одержаного прибутку та нарахування грошових коштів та інше. В результаті приймаються рішення по питанню перевищення надходження грошових коштів над платежами, джерел оплати поточних зобов'язань та інвестиційної діяльності, достатності отриманні прибутку [6,с.30].

На нашу думку, якість управління підприємством можна охарактеризувати як високу в тому випадку, якщо за результатами звітного періоду чистий рух грошових коштів у результаті операційної діяльності має позитивне значення, у результаті інвестиційної та фінансової діяльності – негативне.

Це означає, що в результаті операційної діяльності, зокрема від реалізації продукції, підприємство отримує досить грошових коштів, щоб мати можливість інвестувати ці кошти, а також погашати залучені кредити. Причому підприємству для здійснення інвестицій достатньо тільки власних коштів. Якщо при цьому чистий рух коштів в результаті всіх видів діяльності підприємства за рік також має позитивне значення, то можна говорити про те, що керівництво підприємства повністю справляється зі своїми функціями.

У разі якщо рух грошових коштів в результаті операційної та фінансової діяльності має позитивне значення, а в результаті інвестиційної – негативне, то це свідчить про нормальну якість управління підприємством. Суть такої структури грошових потоків зводиться до наступного: підприємство направляє грошові кошти, отримані від операційної діяльності, а також кошти, отримані як кредити та додаткові вкладення власником (фінансова діяльність),

на придбання необоротних активів (оновлення основних засобів, вкладення капіталу в нематеріальні активи, здійснення довгострокових інвестицій). У цій ситуації також бажано позитивне значення по статті «Чистий рух коштів за звітний період». Необхідно зазначити, що фінансування витрат інвестиційної діяльності за рахунок надходження від фінансової діяльності не завжди є негативним результатом. Залучення інвестицій для розвитку підприємства в цей час – явище, яке часто зустрічається. Більш того, від’ємне значення по статті «Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності» і позитивне по статті «Чистий рух коштів від фінансової діяльності», може також означати, що підприємство під невеликий відсоток отримало кредит і інвестувало отримані грошові кошти на більш вигідних умовах. Іншими словами, як перша ситуація, так і друга є прийнятними при оцінці якості управління підприємством. Насторожує ситуація, при якій рух коштів у результаті інвестиційної та фінансової діяльності має позитивне значення, а в результаті операційної – негативне. У цьому випадку стан підприємства можна охарактеризувати як кризовий, якість управління в такій ситуації не витримує ніякої критики.

Така структура руху грошових коштів прийнятна тільки для новостворених підприємств, які ще не почали працювати на повну потужність і знаходяться на початковій стадії розвитку.

На підставі форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів» ПАТ «Одеський коровай» визначено структуру грошових потоків за шість років (2008–2013 рр.). У табл. 1 наведено узагальнену структуру грошових потоків підприємства.

Як показали результати аналізу якості управління грошовими потоками протягом аналізованих років структура грошових потоків постійно змінювалася і, як результат, змінювалася якість управління грошовими потоками.

Непростим для підприємства був 2008 рік, як і інші підприємства, воно відчувало на собі наслідки економічної кризи. У цьому році підприємство мало недостатньо грошових коштів від інвестиційної та фінансової діяльності. Це означає, що в результаті операційної діяльності, зокрема від реалізації продукції, підприємство отримало замало грошових коштів, щоб мати можливість інвестувати ці кошти, а також погашати залучені кредити.

Таблиця 1

Структура грошових потоків ПАТ «Одеський коровай»
за 2008–2013 рр., тис. грн.

Вид діяльності	Роки					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Операційна	13857	37955	31736	-25417	33624	-19681
Інвестиційна	-16139	-15968	-4590	-27808	52884	2674
Фінансова	-735	-17993	-26678	55533	-86333	16906
Чистий рух грошових коштів	-3017	3994	468	2308	175	-101
Загальна оцінка якості управління	кризова	висока	висока	низька	нормальна	кризова

Тобто, підприємство фінансувало витрати інвестиційної та фінансової діяльності за рахунок надходжень від операційної діяльності. Чистий рух грошових коштів (загальний результат від усіх видів діяльності) був від'ємним, це свідчить про те, що підприємство мало дефіцит грошових коштів у цьому періоді.

Протягом наступних двох років, 2009 і 2010 років, варто відмітити, що структура грошових потоків значно покращилася і якість управління підприємством оцінювалася як висока. Це свідчить про те, що у підприємства було достатньо коштів від операційної діяльності, щоб інвестувати ці кошти у необоротні активи, а також погашати залучені кредити і при цьому підприємство мало позитивний рух грошових коштів. Варто звернути увагу на те, що у 2011 році структура грошових потоків підприємства декілька погіршилася. Потік грошових коштів від операційної діяльності в порівнянні з 2010 роком скоротився на 57153 тис. грн.

Порівнюючи останні два роки, потрібно надати значення тому, що структура грошових потоків погіршилася. Незважаючи на те, що у 2012 році якість управління підприємством оцінюється як нормальна, у 2013 році вона вже досягла кризового стану.

Для того, щоб зрозуміти реальний рух грошових коштів на підприємстві, оцінити синхронність надходження і витрачання грошових коштів, а також поєднати величину одержаного фінансового результату зі станом грошових коштів на підприємстві,

необхідно виділити і проаналізувати всі напрямки надходження (припливу) грошових коштів, а також їх вибуття .

Ефективне управління грошовими потоками визначається синхронізацією надходжень і виплат, підтримкою постійної платоспроможності підприємства і включає такі складові:

- визначення мінімального обсягу грошових коштів, достатнього для обслуговування поточної господарської діяльності;
- постійний моніторинг надходження грошових коштів від продажу;
- згладження коливань в обсягах надходжень і виплат грошових коштів з метою запобігання платіжної кризи в окремі періоди;
- оптимізація системи розрахунків з постачальниками і покупцями, тобто обґрунтування політики надання комерційних кредитів і отримання відстрочок платежів;
- вибір напрямків використання тимчасово вільних грошових коштів з метою запобігання втрат від інфляції і упущеної вигоди;
- прискорення оборотності грошових коштів за рахунок впровадження організаційно-економічних заходів.

Практична реалізація цих складових управління грошовими потоками дасть змогу певною мірою знайти компроміс між необхідністю підтримувати певний обсяг грошових коштів для забезпечення ліквідності підприємства і бажанням інвестувати тимчасово вільні кошти, для забезпечення їх дохідності.

Висновки. Дана ситуація свідчить про необхідність негайної розробки ефективного механізму стабілізації ПАТ «Одеський коровай», адже підприємство фінансує витрати операційної діяльності за рахунок надходжень від інвестиційної та фінансової діяльності, тобто за рахунок залучених кредитів, додаткової емісії акцій і т. інше. Для більш детального уявлення про операційну, інвестиційну та фінансову діяльність ПАТ «Одеський коровай» необхідно проаналізувати, за рахунок яких витрат та надходжень підприємство мало позитивний чи від'ємний результат своєї діяльності. Нажаль, аналіз демонструє негативні тенденції щодо платоспроможності, свідчить про збиткову діяльність, що врешті решт може призвести до банкрутства.

Організація управління грошовими потоками має розглядатися комплексно, разом із іншими напрямками фінансового управління. Висновки потрібно робити як в цілому по підприємству, так по кожному виду

діяльності: операційна, фінансова, інвестиційна. На цій підставі робляться висновки про джерела і про забезпечення кожного виду діяльності необхідними грошовими коштами. В результаті приймаються рішення по питанню перевищення надходження грошових коштів над платежами, джерел оплати поточних зобов'язань та інвестиційної діяльності, достатності отриманого прибутку тощо.

Аналіз потоків грошових коштів повинен здійснюватись як на основі звітних, так і планових показників (платіжного календаря). При цьому останні виступають одночасно інструментом управління грошовими потоками. Це досягається шляхом контролю за відповідністю їх реального руху до планових показників та прийняття необхідних коригуючих заходів.

Результатом комплексного підходу до організації управління грошовими потоками підприємства має бути формування відповідної моделі як цілісної системи однозначних цілей і завдань управління грошовими потоками, підходів до аналізу критеріїв та оцінювання показників управління грошовими потоками, принципів політики управління та інструментарію її реалізації, форми контролю ефективності практики управління грошовими потоками.

Література:

1. Іллічова Н.Ю. Теоретичні аспекти аналізу та управління грошовими потоками на підприємстві/ Н.Ю. Іллічова// Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». – 2012. – С.190-195.
2. Кошельок Г.В. Оцінка якості управління грошовими потоками на підприємстві/ Г.В. Кошельок// Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – №1. – С.108-115.
3. Балабанов И.Т. Финансовый анализ и планирование – 2 изд, доп. – М.: Финансы и статистика, 2008. – 208 с
4. Гайдасенко О. М. Стратегічний аналіз : навчальний посібник / Ольга Миколаївна Гайдасенко. - Одеса : Атлант, 2010. - 324 с. Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua//jspui/handle/123456789/481>
5. Литвинчук Т.В. Грошові потоки в системі управління підприємством/ Т.В. Литвинчук// Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – №6. – С.86-90.
6. Трусова Н.В. Моніторинг грошових потоків як запорука безпеки фінансової діяльності підприємства/ Н.В. Трусова// Збірник наукових праць Sworld. – 2013. – №3. – С.30-34.

Автори:

Гайдасенко Ольга Миколаївна, к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу Одеського національного економічного університету, м. Одеса, Україна

Сфера наукових інтересів: економічний, фінансовий, стратегічний аналіз.

Зв'язок з автором: olga1483@ya.ru

Григор'єва Наталля, студентка 41 гр. фінансово-економічного факультета Одеського національного економічного університету, м. Одеса, Україна

Сфера наукових інтересів: фінанси підприємства, бюджет, податкова система, фінансовий аналіз

Зв'язок з автором: natasha.grigorjeva@gmail.com